

3. Pro priorytetni napriamky innovatsiinoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 05.12.2012 № 5460-VI. (2012). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 19-20, art. 166* [In Ukrainian].

4. Pro innovatsiinu diialnist : Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 № 40-IV. (2002). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 36, art. 266* [In Ukrainian].

5. Heorhiievskiy, Yu. V. (2019). Rehionalni innovatsiini prohramy v Ukraini: potochnyi stan realizatsii. *Pravovi zasady diialnosti pravookhoronnykh orhaniv: zbirnyk naukovykh statei, tez dopovidei ta povidomlen za materialamy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Kharkiv, 5-6 hrudnia 2019 roku). Seriiia «Sektor bezpeky Ukrainy» – Legal principles of law enforcement activities: a collection of scientific articles, abstracts and reports based on the materials of the VI International Scientific and Practical Conference, Kharkiv: «Tochka», issue 33, 21-24* [In Ukrainian].

6. Deiaki pytannia optymizatsii systemy tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady: Postanova KМУ vid 02 veresnia 2019 r. № 829. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/829-2019-%D0%BF> [In Ukrainian].

7. Polozhennia pro Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11 veresnia 2019 r. № 838. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-2019-%D0%BF> [In Ukrainian].

Глі́бо Сергі́й Васи́льович

кандидат юридичних наук, доцент,

директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку

НАПрН України, Харків

ORCID: 0000-0003-3398-9276

ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ГАРАНТІЙ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

У статті досліджується сучасний стан реалізацію гарантій підприємництва України. Автор дослідив законодавче закріплення права на підприємництво та його гарантій в Конституції України. Розглянуто окремі наукові погляди в іноземному праві щодо реалізації конституційних право та сво-

бод на підприємницьку діяльність. Звернено увагу на мету законодавчого забезпечення гарантій підприємництва та формування належного бізнес-середовища для суб'єктів господарювання.

Ключові слова: право на підприємницьку діяльність, гарантії підприємництва, бізнес-середовище, конституційні гарантії.

Hlibko Serhii

*Ph.D, Associate Professor, Head of the Scientific and Research
Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development
of NALS of Ukraine, Kharkiv
ORCID: 0000-0003-3398-9276*

THE ISSUE OF IMPLEMENTATION OF GUARANTEES OF ENTREPRENEURSHIP IN THE ECONOMIC LAW OF UKRAINE

The article examines the current state of implementation of guarantees of entrepreneurship in Ukraine. The author explored the legislative enshrinement of the right to entrepreneurship and its guarantees in the Constitution of Ukraine. Some scientific views in foreign law on the implementation of constitutional rights and freedoms for entrepreneurial activity are considered. Attention is paid to the purpose of legislative provision of guarantees of entrepreneurship and the formation of a proper business environment for businesses.

Keywords: the right to entrepreneurial activity, guarantees of entrepreneurship, business environment, constitutional guarantees.

Для вирішення питання про належну реалізацію гарантій підприємництва необхідно відповісти на питання щодо ефективного правового механізму управління економікою та господарською діяльністю; про реальність створення належних умов для зайняття господарською діяльністю; про напрями та критерії для просування та забезпечення права громадян на підприємницьку діяльність.

В правовому аспекті це питання межує з формуванням на законодавчому рівні конституційних основ правопорядку у сфері господарювання відповідно до статті 5 Господарського кодексу України (далі – ГК України). Змість цієї статті охоплює декілька конституційних прав

та гарантій щодо господарської діяльності та тісно пов'язаних з нею: право користуватися природними об'єктами (стаття 13 Конституції України (далі - Конституції)), набуття та реалізація права власності на землю (стаття 14 Конституції), рівність конституційних прав і свобод громадян (стаття 24 Конституції), конституційне закріплення права власності та непорушності права приватної власності (стаття 41 Конституції), забезпечення права на підприємницьку діяльність та захисту конкуренції в цій сфері (стаття 42 Конституції), гарантії свободи наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності (стаття 54 Конституції). А статтею 92 Конституції передбачається спеціальна форма реалізації окремих конституційних положень: виключно законами України визначаються: правовий режим власності; правові засади і гарантії підприємництва; правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання; засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності, митної справи.

І ще однією проблемою реалізації конституційних прав та гарантій є наділення імплементація відповідних вимог Конституції в компетенції Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади. Цієї проблеми могло б не існувати при наявності високої правової культури та усталених правових традицій. Наявності, в умовах постійного реформування законодавства України вимагається конституційно закріплювати вагомі для забезпечення господарської діяльності напрями та положення.

Тому не забезпечують чітких наслідків для створення належного правопорядку в сфері господарювання форма та зміст закріплення в статті 116 Конституції компетенції Кабінету Міністрів України щодо управління економікою в державі: вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина; забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування; розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України; забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності; здійснює управління об'єктами державної власності відповідно до

закону; організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи.

На жаль, в статтях 140 – 146 Конституції щодо компетенції органів місцевого самоврядування не передбачають реалізації конституційних норм щодо господарської діяльності в Україні.

Фактично змістовне наповнення законодавства нормами про забезпечення прав громадян на господарську діяльність відбувається на рівні законів України, які можуть і суперечити положенням Конституції.

В такому випадку важливо оглянути наукові дослідження з цих питань. Так, поширеним є такий перелік правових положень, які впливають на забезпечення права на підприємницьку діяльність: положення, що стосуються права засновувати та вести бізнес, права на страйк, що реалізують захист споживачів, захист товарних знаків, існування освіти, яка сприяє вищим темпам формування нової фірми і освіти, сприяють більш швидким темпам створення нових фірм, і, одночасно, положення про економічне планування та захисті навколишнього середовища стримують нові формування фірми [1, с. 3].

Також відмічаються, що судова система впливає на заснування фірм, але постає питання про причинно-наслідковий зв'язок інститутів судової влади, і цей зв'язок скоріше буде ендогенним [1, с. 5].

Що стосується впливу освіти на заснування та ведення бізнесу, то на прикладі Бразилії, Lichand & Soares (2014) відмічають, що, оскільки освіта сильно співвідноситься з багатством, то судові зміни та покращення до правосуддя підштовхують до підприємницької діяльності заможніших осіб [2].

Разом з тим, якщо розглядати детермінованість конституційних норм та наслідків впливу на господарську діяльність, науковцями відмічається, що деякі положення, що містяться в національних конституціях, що створюють сприятливі умови для підприємництва, позитивно і суттєво пов'язані зі підприємницькою динамікою, наприклад, швидкістю нового бізнесу, але інші положення, можуть спричинити тягар або обмежити підприємницьку свободу [1, с. 26] виявляються негативно та статистично суттєво пов'язаними з новою щільністю бізнесу.

Щодо європейського законодавства та практики, то показовою є Хартія основних прав ЄС, то в стаття 16 «Свобода ведення бізнесу» передбачається, що визнана свобода ведення бізнесу відповідно до законодавства Союзу та національних законів та практик [3].

У дослідженні Агенції Європейського Союзу з основних прав відмічається, що у всіх державах-членах ЄС, за винятком Об'єднаного Королівства, права, що стосуються свободи ведення бізнесу, певною мірою закріплені конституційним законодавством, але з різними ступенем та способом, відповідно до природи конституційного тексту певної держави-члена ЄС. При цьому, більш детальні та / або новітні конституції швидше дають чітке посилання на свободу ведення бізнесу [4, с. 26], а конституції деяких держав-членів ЄС містять більш загальні посилання, які не обов'язково слід розуміти як безпосередньо надання свободи ведення бізнесу як обов'язкового основного права [4, с. 27]. Але, як підсумок, відмічається, що національне законодавство держав-членів ЄС має на меті розглядати бізнес з регуляторної точки зору, а не надавати детальнішу інформацію про аспект «прав людини», відповідно до статті 16 Хартії. А оскільки головна увага приділяється створенню умов для заснування, ведення діяльності та припинення підприємницької діяльності, таке національне законодавство має тенденцію обмежувати свободу ведення бізнесу, а не розширювати його [4, с. 28, 29].

Таким чином, проблемним в правових системах будь-яких країн є призначення конституційних норм, які можуть створювати два основних напрямів реалізації права – функціонування як основоположні права громадян або як загальні норми, які надають можливість імплементувати певні конституційні права та свободи в законах держав. Та, з точки зору господарської діяльності, у сучасних умовах розвитку законодавства, політичної та економічної думки, існує сенс не зупинятися тільки на спрощені започаткування підприємництва, а виходити з необхідності створення належних умов для ефективного здійснення господарської діяльності. Кінцевим результатом стане створення сприятливого бізнес-середовища для суб'єктів господарювання, для чого необхідно удосконалити інституційне середовища певних регіонів, що дасть можливість запровадити дієві важелі впливу на підпри-

емців, сформувати інвестиційну інфраструктуру, запровадити спеціальні режими, сформувати сучасну інфраструктуру суб'єктів ІКТ, стимулювання створення нових секторів економіки [5, с. 229, 230].

Література

1. Carbonara, E., Santarelli, E. De Jure Determinants of New Firm Formation: How the Pillars of Constitutions Influence Entrepreneurship. *Quaderni - Working Paper DSE*. 2015. No. 991. URL: <http://dx.doi.org/10.6092/unibo/amsacta/4161>.
2. Lichand, G., Soares, R. R. *The Journal of Law & Economics*. 2014. Vol. 57, No. 2. P. 459-499. DOI: 10.1086/675087. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.1086/675087>.
3. EU Charter of Fundamental Rights (2007/C 303/01). *Official Journal of the European Union*. C 303/17 /. URL: <https://fra.europa.eu/en/eu-charter>.
4. Freedom to conduct a business: exploring the dimensions of a fundamental right. Publications Office of the European Union. 2015. 70 p. URL: <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/freedom-conduct-business-exploring-dimensions-fundamental-right#TabPubOverview>.
5. Правові основи здійснення господарської діяльності в інноваційному суспільстві : монографія / за ред. А. П. Гетьмана, С. В. Глібка, О. О. Дмитрик, Г. В. Анісімової. Харків : Право, 2018. 364 с.

REFERENCES

1. Carbonara, E., Santarelli, E. (2015). De Jure Determinants of New Firm Formation: How the Pillars of Constitutions Influence Entrepreneurship. *Quaderni – Working Paper DSE, No. 991*. URL: <http://dx.doi.org/10.6092/unibo/amsacta/4161> [in English].
2. Lichand, G., Soares, R. R. (2014). *The Journal of Law & Economics, Vol. 57, No. 2, 459–499*. DOI: 10.1086/675087. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.1086/675087> [in English].
3. EU Charter of Fundamental Rights (2007/C 303/01). *Official Journal of the European Union, C 303/17/*. URL: <https://fra.europa.eu/en/eu-charter> [in English].
4. Freedom to conduct a business: exploring the dimensions of a fundamental right. (2015). Publications Office of the European Union, 70. URL: <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/freedom-conduct-business-exploring-dimensions-fundamental-right#TabPubOverview> [in English].
5. Pravovi osnovy zdiisnennia hospodarskoi diialnosti v innovatsiinomu suspilstvi. A. P. Hetmana, S. V. Hlibka, O. O. Dmytryk, H. V. Anisimovoi (Ed.). (2018). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].